

ALF PRØYSEN v/Sven Erik Løken Larsen

Alf Prøysen ble født i 1914 på husmannsplassen Prøysen under gården Hjelmstad i Ringsaker. Plassen lå ved Prestvægen på Rudshøgda og hadde 10 mål egen jord med beiterett. Han bar navnet Alf Olafsen fram til 1930-tallet da han tok navnet Alf Prøysen. Han var politisk interessert, på ytterste venstre side.

Alf Prøysen hadde en trygg, men fattig oppvekst uten å sulte. Mora hans var belest og han hadde god tilgang på bøker. Etter endt folkeskole, fikk han hjelp så han kunne gå på Fylkesskolen i Ringsaker 1932. Etter det var det ut å ta seg jobb som griskokk.

I 1938 fikk han sin litterære debut i Nils Johan Ruds "Arbeidermagasinet". Året etter reiste han fra Ringsaker og fikk først jobb på Lodding gård på Kløfta, deretter dro han til Sørum og seinere til Asker. På Lodding var han sveiser, hadde altså steget i gradene fra griskokk. Han fikk kr. 80.- pr. måned på Lodding. Mye mer enn i hjembygda. Han må dessuten ha vært flink, for han fikk 2. premie i fjøsstell av Ullensaker landbruksnemnd.

Ellers satt han visstnok alltid og trallet og sang, og kona på nabogården, Arthur Loddings mor, oppmuntret ham til å skrive. Mens han jobbet på Lodding kjøpte Alf Prøysen også sin første gitar, en gitar han brukte hele livet. Han holdt hemmelig for arbeidskolleger at han hadde dikt på trykk.

I Asker jobbet han bl.a. med amatørrevy. Zarah Leander var hans store idol og ble parodiert. Våren 1946 var han med i Oslo Studentenes frigjøringsrevy "Ad Undas". Visa hans om Trygve Lie ble tatt opp på lakkplate og blir spilt i radio. Dette førte til at han fikk tilbud om å spille inn en trist søtsuppeplate i 1947. Denne ble ingen suksess, men det førte til at han i 1948 fikk anledning til å spille inn bl.a. "Husmannspolka" og "På Hamar med slakt". Platene ble populære. Nå begynte samarbeidet mellom Alf Prøysen og Finn Ludt og Bjarne Amdahl. Disse laget melodier til Prøysens sanger.

Årene 1948 til 1957 var Alf Prøysen platestjerne og den første visesamlinga hans "Drengstu'viser" ble utgitt i 1948 og hadde et utrolig høyt salgstall. Det var året han sjøl sa han var "sjenni".

Romanen "Trost i taklampa" var et beskt forsvar for "flukten fra landsbygda". Han mente at i byen var du din egen herre. Der kunne du ikke risikere å bli oppsagt 1 gang pr. år som husmennene i Ringsaker risikerte. "Trost i taklampa" kom i 1950 og førsteopplaget var på 53 000. Ble dramatisert allerede i 1952.

"Tango for to" ble en stor suksess og ble spilt inn i en versjon med Nora Brockstedt og en med Alf Prøysen og Torhild Lindal i duett. Dette var

innledningen til det store samarbeidet mellom Nora Brockstedt og Alf Prøysen hvor han skrev for henne.

Alf Prøysen hadde et hardt liv, med stort press på seg for hele tiden å levere. Han var tilknyttet NRK Barnetimen for de minste fra 1951 og skulle årlig skrive nytt stoff for den. Fra 1957 måtte han også levere til Søndagsposten. Dessuten skrev han "Lørdagstubber" til Arbeiderbladet hver uke. Disse er seinere gitt ut i bokform.

Alf Prøysen ble ikke særlig anerkjent i hjembygda. "Trost i taklampa" hadde kanskje noe av skylda. Selv reiste han bare til Rudshøgda når han måtte eller for å besøke foreldrene. Helst ville han ha dem på besøk. Han oppfattet seg heller ikke som bygdedikter eller heimstaddikter. Han skrev om de menneskene han møtte. Alt han skrev, skrev han fra synsvinkelen til kvinner, barn eller "Jeg".

Alf Prøysen hadde litt trøbbel med manglende anerkjennelse fram til bøkene om "Teskjekjerringa" gjorde verdenssuksess. Sin eneste LP-plate ble spilt inn i Sverige og var med bl.a. "Teskedsgumman".

1970 døde Alf Prøysen og ligger begravet på Vår Frelzers Gravlund sammen med "de store". Etter hans død ble den dobbelte LP-plata "Du ska få en dag i måra" solgt i 100000 eksemplarer. Like før han døde, fikk han Norsk Kulturråds Ærespris.

